Nhân Dân
CƠ QUAN TRUNG ƯƠNG CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM
TIẾNG NÓI CỦA ĐẢNG, NHÀ NƯỚC VÀ NHÂN DÂN VIỆT NAM

KINH TẾ

TS Vương Quân Hoàng:

Hành vi tiêu dùng tác động tới nền kinh tế:

Thứ ba, ngày 30/01/2024 - 18:23

NDO - ***Là một nhà nghiên cứu kinh tế có nhiều thành tựu, một trong các nhà khoa học có chỉ số các bài báo khoa học được công bố quốc tế cao nhất cả nước, TS Vương Quân Hoàng (Trường ĐH Phenikaa) đã chia sẻ cùng Nhân Dân hằng tháng những quan điểm cá nhân về một năm kinh tế nhiều dấu ấn của đất nước:***

TS Vương Quân Hoàng

Văn hóa nào sẽ sinh ra nền kinh tế đấy

Phải chăng chúng ta vừa trải qua một năm đầy khó khăn, áp lực với nền kinh tế, thưa Tiến sĩ?

Khó khăn chứ. Nhưng đừng nghĩ là thế giới họ không khó khăn. Mỹ cũng khó khăn, châu Âu cũng khó khăn. Ở Mỹ giá trứng lúc đỉnh điểm từng lên tới 90 nghìn, 120 nghìn đồng một quả, tính theo tiền Việt, mà người ta ăn trứng rất nhiều. Có điều, khó khăn này rất cần thiết. Nhiều người không hiểu thường chỉ xem kinh tế là mấy con số, mấy cái công thức tính nhân vòng quay tiền. Điều đó không phản ánh khuynh hướng thật của một xã hội luôn thay đổi. Khuynh hướng tiêu dùng của một đô thị là đô thị cao cấp hơn kế tiếp, được biết đến là "hiệu ứng Duesenberry", gọi theo tên nhà kinh tế học James Duesenberry (1918-2009).

Thí dụ, chúng ta ở Hà Nội, TP Hồ Chí Minh hay Đà Nẵng..., những đô thị hàng đầu Việt Nam đúng không? Khuynh hướng tiếp theo của ta là nhìn xem Paris tiêu dùng cái gì? Người Mỹ xếp hàng từ 3 giờ sáng để mua iPhone, người Việt Nam cũng cố gắng, không mua sớm được trong nước thì bay sang Singapore mua, cốt là khoe với chung quanh rằng tôi cũng có. Người Nhật ăn bò Kobe thì người Việt Nam cũng ăn, mà phải thật đắt, không đắt nó không oai.

Khuynh hướng tiêu dùng góp phần làm nên nền kinh tế. Khi trải qua nhiều nó sẽ hình thành một lối sống khác, thế hệ khác. Giai đoạn nhùng nhằng này của văn hóa có thể xác lập cái thể trạng kinh tế như thế nào sẽ kéo dài. Chúng ta đang rơi vào vòng luẩn quẩn: Một mặt thì cũng muốn tiêu dùng; một mặt muốn tiếp cận công nghệ cao; một mặt thì chê bai nền khoa học, công nghệ của nước nhà; nhưng mặt khác, bản thân mình lại chưa nỗ lực đúng mức. *Văn hóa nào sẽ sinh ra nền kinh tế đấy*.

Nói gì thì nói, nhiều diễn biến của nền kinh tế đã tác động vào cả các gia đình, thí dụ như những cú sốc trên thị trường trái phiếu doanh nghiệp?

Cú sốc đấy cũng có phần lỗi cá nhân. Chúng ta không nên có thói quen đổ mọi thứ cho hệ thống. Trí khôn tài chính không phải thứ mặc nhiên có, không phải thứ có thể tắt mở lòng tham lúc muốn tiêu dùng. Chúng ta đi học bao nhiêu lâu mới biết nhân biết chia. Vậy tại sao mọi người lại “biết làm giàu” nhanh thế? Trong một cuốn sách xuất bản năm 2014, dựa trên nghiên cứu viết năm 2011, tôi có tính ra cả xác suất của các vụ lừa đảo. Nếu xuất hiện đồng loạt các dấu hiệu: Đánh vào lãi suất, huy động ồ ạt mà không thấy sự cản trở nào, căn cứ vào một yếu tố tài sản có tính thêu dệt, dân tình cứ ùn ùn mang tiền đến..., thì khả năng phá sản lên đến 96%.

Tôi giới thiệu nhưng không mấy người quan tâm, duy có đúng một người bạn từng làm với nhau ở Ngân hàng Thế giới, lại vốn là kĩ sư vật lý nguyên tử rất ham đọc. Anh ấy đọc xong cười bảo, thế này thì lừa đảo nhiều lắm. Điều đã cảnh báo từ 2011 mà giờ, bao nhiêu năm rồi, thực tế diễn ra y như thế? Người ta không đọc, không xem và cũng không suy nghĩ gì cả. Văn hóa đọc của số đông rất hạn chế, thật tiếc.

Một khi chúng ta bị lòng tham chỉ dẫn thì sẽ như con thiêu thân lao vào ánh đèn, có gì đâu. Bây giờ có nhiều người khóc lóc than khổ? “Tôi khổ quá, tôi bị mất ở đấy 20 tỷ”. 20 tỷ lớn lắm chứ. Nhưng một người đã có 20 tỷ trước khi mất tức không phải người nghèo. Kể cả huy động thì một người huy động được 20 tỷ cũng có dễ đâu. Phải lên một kế hoạch rất thuyết phục mới lấy được mấy chục tỷ, để hy vọng kiếm được món lãi cho mình. Nhưng có đúng một điều thôi lại không làm: *Suy xét bằng trí khôn*. Nhà nước nào đi quản lý từng giao dịch dân sự, vì lợi ích cá nhân của một người cụ thể?! Đất nước 100 triệu dân, quản lý như thế thì ai đủ sức gánh nổi, đến không đủ cả server mà chứa dữ liệu ấy chứ. Cái gì chúng ta cũng đổ lỗi cho nhà nước, vậy trách nhiệm của chúng ta ở đâu?

Thị trường tài chính, chứng khoán không phải chỗ “đánh bạc”

Một ngân hàng có thể huy động được cả triệu tỷ đồng trong dân thì đúng là, như người ta vẫn nói: Tiền trong dân còn nhiều lắm?

Đây là kết quả của một quá trình tăng trưởng 40 năm của đất nước. Đất nước mình xét theo nghĩa nào đấy là giầu có. GDP thực tế còn cao hơn cái công bố. Cái giầu có đấy một phần nằm ở chỉ số những ngày nắng, ở mức độ đa dạng sinh thái, ở khả năng sinh và dưỡng của các loại cây và con trên các vùng đất. Điều này cần có một lý giải rất đàng hoàng về mặt khoa học.

Cảnh sắc thiên nhiên của Việt Nam luôn hấp dẫn du khách nước ngoài

Thí dụ năm 2016 khi sự cố môi trường biển diễn ra ở Vũng Áng, mọi người đều dự đoán phải đến 50 năm sau hệ sinh thái biển khu vực này mới hồi phục được. Nhưng thực tế, chỉ khoảng 6 năm môi trường biển miền trung đã phục hồi. Đấy quả là sự kì diệu của thiên nhiên mà chúng ta phải rất biết ơn, trân trọng và giữ gìn.

Những tháng cuối năm, giá trị phát hành trái phiếu doanh nghiệp lại có đà tăng trưởng, chứng tỏ người dân vẫn có lòng tin vào kênh đầu tư này?

Trái phiếu doanh nghiệp không có lỗi, chủ doanh nghiệp đi lừa thì mới có lỗi. Thị trường trái phiếu doanh nghiệp nếu có thiếu là thiếu một số những công cụ và hành lang pháp lý để hướng dẫn và bảo vệ nhà đầu tư. Thế nhưng có phải hoàn toàn thiếu hay không thì cũng cần sự chủ động, bình tâm xem xét. Người mình có thói quen này: Khi ký vào một hợp đồng in sẵn nào đấy, thí dụ bảo hiểm, không mấy ai đọc kỹ.

Dài thế, rối rắm thế ai mà đọc được, mà đọc cũng chưa chắc đã hiểu hết?

Đó, nếu mỗi người có ý thức với tài sản, với thành quả lao động cả đời của mình và gia đình mình thì phải đọc, phải kiểm tra, không hiểu thì phải hỏi.

Hãy khoan chỉ trích, đổ lỗi, trước hết chúng ta phải xem bản thân mình, xem hành vi ứng xử với sản nghiệp của gia đình mình đã đúng chưa.

Một góc TP Hồ Chí Minh lung linh, hiện đại

Sao quyết định dễ dàng thế, đầu tư mà không suy xét cẩn thận? Tất cả điều này đều phản ánh đời sống kinh tế, thể trạng văn hóa, tiếp biến văn hóa..., đều dẫn đến hành vi tiêu dùng và vòng quay của đồng vốn xã hội... Những tầng nấc văn hóa đã chi phối điều khiển hành vi của chúng ta.

Kinh tế Việt Nam đã có một năm vượt khó thành công:

Vậy khó khăn trong bối cảnh này, theo anh cũng có mặt tốt?

Rất tốt cho nền kinh tế, chúng ta sẽ học được những bài học thật, cho dù đắt, về kinh tế thị trường...

Con người vốn dĩ hay quên lắm?

Không quên được. Quên những sự kiện, cảm xúc thôi, còn những bài học đau đớn, những nguyên lý sẽ trở thành ký ức tập thể của xã hội. Thí dụ Việt Nam là nước có năng lực chống lạm phát tốt. Bóng ma lạm phát ở Việt Nam

rất đáng sợ, mỗi lần xuất hiện là gây hậu quả cho xã hội kéo dài tới hàng 6-7 năm liền. Chúng ta đã áp dụng và triển khai tốt những bài học về chống lạm phát từ 1986 qua các năm 1992, 1996, 2011 tới nay.

Có một nghịch lý là, trước đây người ta thường "chạy" đầu tư công. Nhưng hiện tại, cả hệ thống đã phải rất nỗ lực để đốc thúc việc giải ngân vốn đầu tư công cho đúng tiến độ?

Đầu tư công từ quý 3 đã phục hồi. Đây cũng là cơ hội tốt để học bài học về hiệu quả. Xưa người ta "chạy" vì không quan tâm đến hiệu quả, họ có thể tiêu trước 4 năm, đầu tư theo kiểu thế chấp cả tương lai đất nước. Chúng ta có làm như thế với chi tiêu gia đình mình không, vậy tại sao lại làm với công quỹ.

Cao tốc Mỹ Thuận - Cần Thơ và cầu Mỹ Thuận 2 khánh thành, đưa vào sử dụng tạo thêm hạ tầng phát triển cho Đồng bằng sông Cửu Long

Rõ ràng bây giờ đã hình thành một kỷ luật khác về hiệu quả của đầu tư công. Tức là chống tham nhũng quyết liệt, nhiều quan chức vi phạm pháp luật bị khởi tố, bị bắt, bị kết án không phải là nguyên nhân dẫn đến trì trệ trong giải ngân vốn đầu tư công. Trong đầu các lãnh đạo buộc phải có bài toán hiệu quả, bài toán hiệu quả liên quan ngay đến chuyện lãnh đạo phải

kiểm định năng lực bản thân.

Ta chỉ có thể tiêu dùng đúng số tiền được cấp, tiêu dùng đúng chính sách pháp luật và tạo ra hiệu quả cho công việc của mình. Nếu sợ không làm, là thiếu trách nhiệm, là năng lực kém, hệ thống nên thay luôn. Khi người ta đã khởi sinh ý thức về trách nhiệm thì câu chuyện sẽ hoàn toàn khác, người ta sẽ không dám bất chấp sai phạm để mưu tính lợi ích riêng nữa. Nếu giải ngân mà chậm lại một chút trong ngắn hạn để chất lượng tốt hơn, hiệu quả cao hơn và xây dựng một văn hóa giàu trách nhiệm hơn thì đâu phải chuyện dở.

Anh luôn có cách nhìn nhận lạc quan, đánh giá tích cực... vì đã dựa trên những dữ liệu thực tế dày công theo dõi, nghiên cứu trong nhiều thập niên?

Người mình nhiều định kiến, chưa tập được thói quen bình tâm khi đánh giá, nhìn nhận, suy xét. Chúng ta có những công ty rất tốt, rất hay, họ làm rất giỏi. Họ chỉ bị cái là rất khiêm tốn, lãnh đạo không hay lên báo lên mạng xã hội truyền thông nên không ai biết đến.

Cầu Nhật Tân (Hà Nội) về đêm

Lĩnh vực công nghệ có công ty HPT, họ làm được rất nhiều việc lớn. Họ có những phần mềm mà IBM đi bán cho họ. Thông thường người Việt Nam bán phần mềm cho "tây" đúng không? Đây IBM lại bán cho HPT. Họ lặng lẽ xuất khẩu, tiếp nhận sinh viên rất tốt, những hội thảo quanC trọng từ an ninh mạng, tới ứng dụng AI, họ đều tham gia đóng góp rất nhiều...

Cách nay vài năm có bài báo "chém" rất ghê: "Cơ khí Việt Nam không sản xuất nổi một con ốc vít". Nói thế mà ai cũng tin? Đấy là tại vì người ta không biết có những công ty như Cơ khí Đông Anh LICOGI, họ xuất khẩu khắp thế giới rồi. Dàn không gian do họ sản xuất được xuất sang UAE, Ả rập Xê út, Philippines, nhiều nước châu Âu... Một công ty ra đời từ năm 1963, trải qua bao nhiêu năm tháng chiến tranh, người ta xây dựng hệ thống từ mấy chục công nhân, bây giờ có gần nghìn công nhân, sản lượng hàng nghìn tỷ một năm, đáp ứng nhu cầu trong nước mà trước thường phải nhập khẩu. Họ dựng những nhà kho không có vách, dài đến cả cây số cho các công ty như thép Hòa Phát chứa được những thanh thép vừa ra lò, kích cỡ mấy chục mét. Khi nhìn những con vit của họ sắp vào hàng container mới biết được họ làm thế nào. Họ là xương máu của nền kinh tế này chứ đi tìm đâu bây giờ. Cứ thử vắng bóng họ xem.

Hay Công ty cổ phần Chế tạo bơm Hải Dương. Đấy là thương hiệu duy nhất và lớn nhất Việt Nam, có thể cạnh tranh với cả Nhật và Hàn Quốc về bơm. Họ làm những loại bơm có khả năng hút sâu 400 m ở mỏ dầu. Đấy là bước tiến khủng khiếp sau 50-60 năm họ vật lộn nghiên cứu. Riêng họ không biết bao nhiêu đề tài khoa học. Hầu hết các trạm bơm nước, các trạm tưới tiêu là dùng sản phẩm của họ. À có thể mua của Đức cũng được, nhưng giá gấp 30 lần. Rồi mỗi lần hỏng một cái van lại mời "chuyên gia" sang, chỉ chỉ trỏ trỏ. Các công ty Việt Nam đã đáp ứng được năng lực tại chỗ rất tốt như thế đó, sao bi quan được.

TS Vương Quân Hoàng (bên phải) trong một chuyến đi điền dã

Vậy theo anh, nền kinh tế Việt Nam đã có một năm vượt khó thành công?

Đây là tôi nhìn trong tương quan toàn cầu nhé. Chính phủ của Thủ tướng Phạm Minh Chính đã có một năm điều hành với nỗ lực không biết mệt mỏi, bền bỉ và thẳng thắn đối diện các thách thức, đưa được con tàu kinh tế vượt qua sóng gió, tới đích đúng kế hoạch. Chúng ta giữ được chỉ số lạm phát ổn định ở mức thấp 3,25%; giữ tương đối ổn định được tỉ giá, chỉ giảm so với USD chưa tới 1,5%, vì nó có quan hệ với giá vàng và dự trữ quốc gia, không gây xáo trộn lớn thì mới có khả năng phục hồi và vun đắp dự trữ quốc gia, làm bệ đỡ cho những cú sốc.

Lãi suất giảm mạnh, hầu hết các cân đối vĩ mô đều giữ được theo kế hoạch. Tổng sản phẩm quốc nội ở mức 430 tỷ USD, đưa GDP đầu người đạt 4290 USD, có cơ hội vượt thoát khỏi bẫy thu nhập trung bình. Đây là năm đầu tiên kể từ sau đổi mới, GDP thực vẫn tăng trưởng 5.05% mặc dù chỉ số xuất khẩu giảm. Trong bối cảnh tình hình thế giới bất lợi như thế, Việt Nam đã có một năm vượt thử thách thành công...

Trân trọng cảm ơn TS Vương Quân Hoàng!

NGÔ HƯƠNG SEN (THỰC HIỆN)